

образу Б. Хмельницького залишалася незмінною впродовж усього наукового періоду розвитку російської історіографії. Її зумовлювало незмінне імперське трактування української історії з амплітудою від ортодоксального до поміркованого великодержавництва. У рамках російської великодержавницької парадигми Б. Хмельницький у різних варіантах неодмінно поставав прибічником українсько–російського зближення та зверхності Росії над Україною. Отже, інтелектуально сучасна російська історіографія питання виросла на ґрунті великодержавницьких концепцій радянського різновиду з його суворою ідеологічною регламентацією.

Проте, автор показує, що в сучасній російській історіографії даного питання виділилися два головні табори – традиціоналісти та модернізатори. Перше крило охоплює ліву частину наукового сегмента й домінує, формуючи у світі відповідний образ російської історіографії, і водночас прагнуть зберегти стару великодержавницьку основу, роль якої виконують концепції «загальноросійської культури», «возз'єднання України з Росією», «єдиної держави», а також заперечення самостійності українського історичного процесу. Натомість модернізаторське крило, головним представником якого є петербурзька дослідниця Т. Таїрова–Яковлева, орієнтоване на ревізію великодержавницької моделі ранньомодерної української історії. Модернізаторський образ останньої «пропонує об'ємне бачення історії Гетьманщини, яке цілком вписується в новітні тренди наукового освоєння відповідної проблематики, перегукуючись у базових підходах з українською та польською історіографіями.

Наукова новизна одержаних результатів рецензованої книги полягає в наступному, що Ю. С. Степанчук вперше: а) дослідив наукові течії та школи сучасної української, польської та російської історіографії, які формують образ Б. Хмельницького; б) здійснив конкретно–компаративний аналіз конверсійності історіографічного образу Б. Хмельницького в названих історіографіях; в) відобразив генезу державної кон'юнктури, яка суттєво впливала на формування історичної пам'яті образу Б. Хмельницького; г) дослідив вплив рудиментів радянської ідеології на формування образу українського гетьмана в сучасній російській історіографії; д) розглянув інтерпретації політичних концепцій Б. Хмельницького, де центральне місце посідають мета, завдання, мотиви, які рухали гетьманом при прийнятті тих чи тих військово–політичних рішень.

Загалом, рецензована монографія Ю. С. Степанчука «Образ Богдана Хмельницького в новітній українській та зарубіжній історіографії» має високу наукову цінність і якісно поповнить сучасну українську та зарубіжну історіографію стосовно постаті Б. Хмельницького та подій Національно–визвольної війни середини XVII ст.

Maslak V. I., Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Ukrainian Studies, Kremenchuk National University named after Mikhail Ostrogradsky (Ukraine, Kremenchuk), vimaslak2017@gmail.com

Review of the monograph: Stepanchuk Yu. S. «The image of Bohdan Khmelnytsky in the newest Ukrainian and foreign historiography»: monograph / Yu. S. Stepanchuk. – Vinnytsa: «Mercury–Podillya», 2018. – 572 s.

* * *

Сіленко А. О.,
доктор політичних наук, професор, проректор,
Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова
(Україна, Одеса), silenko.alla@onat.edu.ua

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:
Шипунов, Г.В., 2018. Ідейно–інституційний
розвиток лівих політичних партій: принципи
дослідження: монографія, Львів: Простір–М.**

Вивчення політичних партій, визначення особливостей їхнього взаємозв'язку з демократією – одна з найважливіших дослідницьких тем сучасної політичної науки. Особливої актуальності згадана тема набула в аспекті аналізу ролі партій у процесах демократизації політичних режимів поставторитарних держав Центральної та Східної Європи, зокрема й України.

Надзвичайно цікавим і актуальним, на нашу думку, у цьому контексті видається дослідження розвитку лівих політичних партій, адже розпад Радянського Союзу та крах системи «реального соціалізму» у Центральній та Східній Європі значною мірою дискредитували соціалістичні ідеї та, як наслідок, зумовили глобальну кризу усього лівого руху. На цьому тлі традиційні ліві політичні партії – комуністичні, соціалістичні та соціал–демократичні – опинилися перед необхідністю дати відповіді на виклики кризового етапу своєї еволюції: здійснити таку ідеологічну та організаційну модернізацію, яка б дала їм змогу ефективно функціонувати за нових суспільно–політичних і соціально–економічних умов. Цілком очевидно, що зазначені процеси потребують адекватного з наукового погляду осмислення. На це і спрямовані аналітичні зусилля автора рецензованої монографії, якому вдалося виробити теоретично послідовну та емпірично адекватну концептуальну модель дослідження ідеологічного й організаційного розвитку політичних партій, яку він використав для аналізу специфіки ідейно–інституційної еволюції лівих партій.

Працюючи над створенням цієї моделі, Геннадій Володимирович Шипунов розробив методологічний інструментарій дослідження організаційного розвитку політичних партій та визначив методологічну стратегію вивчення їхніх ідеологій. Особливу увагу треба звернути на глибоке науково–теоретичне осмислення автором специфіки «ліво–правого» партійно–ідеологічного розмежування як основного методу структурування політичного поля, завдяки чому йому вдалося сформувати комплексні каталоги індикаторів лівих, правих і центристських (лівоцентристських/правоцентристських) партій.

Спираючись на принципи своєї концептуальної моделі дослідження, автор означив і проаналізував основні траєкторії ідеологічного та організаційного розвитку лівого політичного руху. Зокрема, Г. В. Шипунов дослідив специфіку формування базових ідеологічних принципів та партійної інституціоналізації лівих політичних сил у другій половині XIX століття, встановивши особливості виникнення соціалістичних і соціал–демократичних партій. У контексті аналізу радикалізації соціалістичного руху в Російській імперії він визначив і проаналізував основні етапи ідейно–інституційного становлення комуністичної

партії у період між 1895 і 1923 роком. Також автор з'ясував особливості анархо–синдикалізму як головної ідеологічної й організаційної альтернативи розвитку лівого руху у форматі політичних партій.

Крім того, Г. В. Шипунов дослідив особливості еволюції міжнародного комуністичного руху за ідеологічної та організаційної гегемонії радянської компартії, а також встановив і проаналізував характерні риси західноєвропейського шляху до комунізму згідно з концепцією єврокомунізму.

Рецензована монографія дає змогу скласти повноцінне з наукового погляду уявлення про траєкторії ідеологічного та інституційного розвитку соціал–демократичних партій у XX–XXI столітті. В контексті дослідження концепцій демократичного та ліберального соціалізму автор визначив особливості організаційного переходу цих партій від класового типу до моделі «всеохоплюючої» партії. Також Г. В. Шипунов дослідив специфіку пошуків соціал–демократичними партіями нової ідеологічної ідентичності та стратегій організаційного реформування на тлі: глобальної економічної кризи 1970–80 років і трансформації соціальної структури провідних індустріальних держав Заходу; розпаду СРСР і глобальної кризи соціалістичного руху; кризи концепції «третього шляху» як моделі ідейно–інституційної модернізації соціал–демократичних партій та ренесансу соціалістичних ідей як безпосереднього наслідку глобальної фінансово–економічної кризи, що розпочалась у 2008 році та негативні наслідки якої повною мірою не подолані досі.

Окремо зауважимо, що невід'ємною перевагою рецензованої монографії є той факт, що представлений у ній науково–теоретичний інструментарій може бути ефективно використаний для здійснення емпіричних досліджень, зокрема для вивчення ідеологічного й організаційного розвитку лівих, правих і центристських (лівоцентристських / правоцентристських) партій України.

Отже, детальне ознайомлення з монографією Г. В. Шипунова «Ідейно–інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження» дає нам усі підстави констатувати, що вона є актуальним, самостійним, цілісним і завершеним дослідженням, висновки якого є логічними, обґрунтованими та характеризуються науковою новизною. Вважаємо, що представлена у монографії авторська концепція дослідження ідейно–інституційної еволюції політичних партій, апробована в контексті вивчення ідеологічної й організаційної еволюції лівих партій, є значущим внеском у розвиток методології політичної науки.

Silenko A. O., Doctor of Political Sciences, Professor, Pro–Rector of Odessa National O. S. Popov Academy of Telecommunications (Ukraine, Odessa), silenko.alla@onat.edu.ua

Review of the monograph: Shypunov, HV., 2018. Ideological and Institutional Development of the Left Political Parties: Principles of Research: Monograph, Lviv: Prostir–M.

* * *